

BOSHLANG'ICH SINIF DARSLARIDA FANLARARO INTEGRATSIYA VA ZAMONAVIY METODLARNING SAMARADORLIGI (Xiva tumani 21-sonli umumiy o'rta ta'lim maktabi tajribasi misolida)

Mualliflar: Islamova Fotima Shamsiddinovna¹, Vaisova Durdona Egamberganovna²

Affiliyatsiya: Xalqaro Nordik universiteti Pedagogika kafedrasida katta o'qituvchisi¹,
Xalqaro Nordik Universiteti, Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 4- bosqich talabasi²

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.19662632>

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada boshlang'ich sinf darslarida fanlararo integratsiya va zamonaviy o'qitish metodlarining ta'lim samaradorligiga ta'siri empirik jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqot Xorazm viloyati Xiva tumani 21-sonli umumiy o'rta ta'lim maktabi negizida pedagogik amaliyot davomida o'tkazilgan kuzatuvlar, suhbatlar va faoliyat natijalarini o'rganishga asoslangan. Maqolada integratsiyalashgan darslarni tashkil etishda qo'llaniladigan interfaol metodlar (Aqliy hujum, Klaster, Venn diagrammasi) va ularning o'quvchilarning kognitiv faolligi, mustaqil fikrlash ko'nikmalari hamda fanlarga qiziqishini rivojlantirishdagi roli yoritilgan. Shuningdek, mavjud moddiy-texnik va metodik kamchiliklar aniqlanib, ularni bartaraf etish bo'yicha ilmiy asoslangan tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: boshlang'ich ta'lim, fanlararo integratsiya, zamonaviy metodlar, interfaol texnologiyalar, ta'lim samaradorligi, pedagogik amaliyot, Xiva tumani.

Globalashuv va axborotlashgan jamiyat sharoitida ta'lim tizimining strategik vazifalari tubdan transformatsiyaga uchramoqda. Zamonaviy didaktik yondashuvlar o'quvchilarda tizimli tafakkur, muammoli vaziyatlarni hal qilish, mustaqil qaror qabul qilish hamda bilimlarni real hayotga transfer qilish kompetensiyalarini shakllantirishni talab etadi. Ayniqsa, boshlang'ich ta'lim bosqichi ushbu kompetensiyalarning poydevorini yaratishda hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Fanlararo integratsiya masalasi pedagogika fanida keng o'rganilgan bo'lib, konstruktivistik yondashuv asosida rivojlanib kelmoqda. Integrativ ta'lim modeli o'quvchilarning kognitiv rivojlanishini jadallashtiruvchi omil sifatida talqin etilgan¹. Shuningdek, zamonaviy didaktik konsepsiyalarda interfaol metodlar o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlovchi muhim vosita sifatida e'tirof etiladi.

Xalqaro tadqiqotlarda ham integratsiyalashgan ta'lim modeli o'quvchilarning tanqidiy fikrlashi, kreativligi va muammoli vaziyatlarni hal qilish qobiliyatini rivojlantirishga xizmat qilishi ta'kidlangan. Shu bilan birga, AKT vositalarining integratsiyasi ta'lim jarayonini individuallashtirish va differensiallashtirish imkonini kengaytiradi.

¹ Ibragimov X., Abdullayeva Sh. Pedagogika nazariyasi. – Toshkent, 2018.

Tadqiqot 2025-2026-o'quv yilida Xiva tumani 21-sonli umumiy o'rta ta'lim maktabida amalga oshirildi. Tadqiqot dizayni aralash metodologiyaga asoslangan bo'lib, sifat va miqdoriy yondashuvlar uyg'unlashtirildi.

Asosiy metodlar quyidagilardan iborat:

- darslarni kuzatish (12 ta dars: nazorat va tajriba sinflari);
- o'qituvchilar bilan yarim strukturalashtirilgan suhbat (n=4);
- o'quvchilar faolligini baholash (2-4-sinflar, n=86);
- maktab hujjatlarini kontent-tahlil qilish.

Baholash mezonlari sifatida kognitiv faollik, mustaqil fikrlash ko'nikmalari va o'zlashtirish darajasi tanlandi.

Tadqiqot natijalari boshlang'ich ta'lim jarayonida fanlararo integratsiya va zamonaviy pedagogik metodlarning qo'llanish darajasi hamda ularning samaradorligi o'rtasida muayyan bog'liqlik mavjudligini ko'rsatdi. Kuzatuv va baholash natijalariga ko'ra, darslarning taxminan 60% ida interfaol metodlardan foydalanilgan bo'lib, bu o'quvchilarning bilish faoliyatini sezilarli darajada faollashtirgan.

Xususan, o'quvchilarning darsdagi faolligi o'rtacha 20-25 % ga oshgani qayd etildi. Bu ko'rsatkich interfaol metodlar va fanlararo integratsiya elementlari qo'llanilgan darslarda an'anaviy darslarga nisbatan yuqoriroq ekanligini tasdiqlaydi. Shu bilan birga, axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish darajasi 35 foizni tashkil etgani aniqlanib, bu raqamli pedagogika imkoniyatlaridan to'liq foydalanilmayotganligini ko'rsatadi.

O'qituvchilarning metodik tayyorgarligi ham muhim omil sifatida namoyon bo'ldi: respondentlarning qariyb 40% fanlararo integratsiya bo'yicha maxsus tayyorgarlikka ega emasligi aniqlandi. Bu esa integratsiyalashgan ta'limni tizimli joriy etishga to'sqinlik qiluvchi omillardan biri sifatida baholandi.

Statistik tahlil natijalari (1-jadval va 1-rasm) shuni ko'rsatadiki, interfaol metodlar qo'llanilgan darslarda o'quvchilarning faollik darajasi va o'zlashtirish ko'rsatkichlari o'rtasida ijobiy korrelyatsiya mavjud.

1-jadval

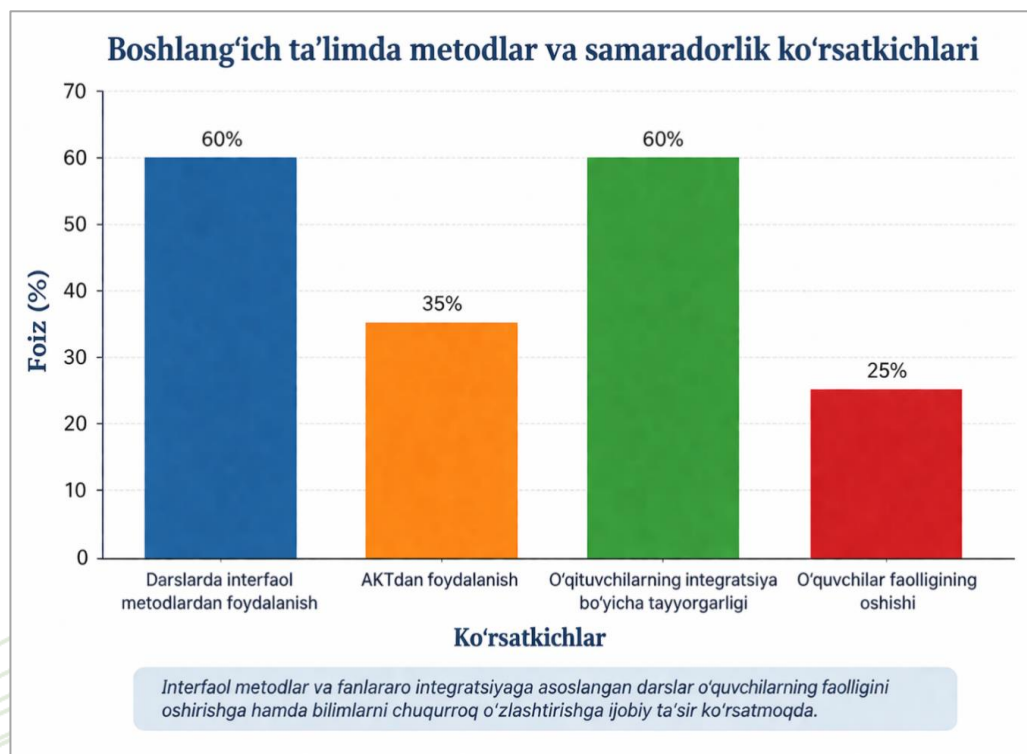
Ko'rsatkich	Foiz (%)
Darslarda interfaol metodlardan foydalanish	60
AKTdan foydalanish	35
O'qituvchilarning integratsiya bo'yicha tayyorgarligi	60
O'quvchilar faolligining oshishi	25

Maktabda 5 ta fan to'garagining faoliyati yo'lga qo'yilgan bo'lib, bu o'quvchilarning qiziqishlarini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. O'quvchilarning olimpiada va tanlovlardagi ishtiroki ham ijobiy indikator sifatida qayd etildi.

Shu bilan birga, quyidagi muammolar aniqlangan:

- ayrim sinf xonalarining AKT vositalari bilan yetarli darajada jihozlanmaganligi;
- o'qituvchilarning 40% ida integratsiya bo'yicha metodik tayyorgarlikning yetishmasligi;

darslarning atigi 35% ida AKTdan foydalanilishi.

1-rasm. Interfaol metodlar qo'llanilgan darslarda o'quvchilarning faollik darajasi va o'zlashtirish ko'rsatkichlari

Olingan natijalar zamonaviy pedagogik yondashuvlar, xususan, konstruktivistik ta'lim modeli va kompetensiyaviy yondashuvning amaliy jihatdan asosli ekanligini ko'rsatadi. Fanlararo integratsiya o'quvchilarning bilimlarni alohida fragmentlar sifatida emas, balki o'zaro bog'langan tizim sifatida idrok etishiga xizmat qiladi. Bu esa ularning kognitiv rivojlanishini jadallashtiradi va muammoli vaziyatlarda samarali qaror qabul qilish qobiliyatini shakllantiradi.

Biroq, tadqiqot natijalari shuni ham ko'rsatadiki, metodik yondashuvlarning samaradorligi bevosita ta'lim muhitining infratuzilmasi va o'qituvchilarning kasbiy kompetensiyasi bilan chambarchas bog'liq. AKT vositalarining yetarli darajada joriy etilmaganligi o'quv jarayonining interaktivligini cheklaydi, o'qituvchilarning metodik tayyorgarligidagi tafovutlar esa integratsiyalashgan ta'limni keng miqyosda qo'llashga to'sqinlik qiladi. Shu nuqtai nazardan, ta'lim tizimini modernizatsiya qilish faqat metodlarni yangilash bilan cheklanmasdan, balki kompleks yondashuvni texnologik, metodik va institutsional omillarni uyg'unlashtirishni talab etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2020.
2. Boshlang'ich ta'limning Milliy o'quv dasturi. – Respublika ta'lim markazi, 2023.
3. Miraliyeva D., Haytbayeva S. Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi talabalarining malakaviy-pedagogik amaliyotini tashkil etish dasturi. – Xalqaro Nordik universiteti, 2026.

4. Ibragimov X., Abdullayeva Sh. Pedagogika nazariyasi. – Toshkent, 2018.
5. Xorazm viloyati Xiva tumani 21-sonli umumiy o'rta ta'lim maktabi haqidagi rasmiy ma'lumotlar.
6. Sh, I. F., & Vaniyan, S. B. (2021). The role of parents in forming spiritual education on the basis of creative approaches. *current research journal of pedagogics*, 2(12), 162-165.
7. Islomova, F., & Fayozova, F. (2021). Family traditions in vocational guidance, a guarantee of preparing young people for independent living. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 11(10), 34-38.
8. Fayazova, F. S. H., Otajonova, O. A., & Islamova, F. S. H. (2021). The role of art therapy in the formation of healthy living skills in adolescents.
9. Vokhidova, N. K., Khalikova, Z. M., Islamova, F. S., & Abdulkhayeva, M. B. (2024). Organization Of The Educational Process In Primary Education With The Participation Of Artificial Intelligence. *Educational Administration: Theory and Practice*, 30(4), 1906-1909.
10. Xabibullayevna, V. N., Mirakbarovna, F. D., Mirshadmanovna, X. Z., Shamsuddinovna, I. F., Saydullayevich, N. M. B. R., & Sayfutdinqizi, F. K. (2025). Application of game technologies in education: in the context of uzbekistan. *Lex Localis: Journal of Local Self-Government*, 23.
11. Вохидова, Н. Х., & Халикова, З. М. (2016). Формирование толерантности у учеников начальных классов. *Журнал научных публикаций аспирантов и докторантов*, (6), 70-71.
12. Otajonova, O. A., Islamova, F. S., Fayazova, F. S., & Nematov, B. S. (2022). The Influence Of Parental Relationships On Adolescent Gender Identity. *Journal of Positive School Psychology*, 6(10).
13. Islamova, Fotima. "Sun'iy Intellekt Davrida Ta'lim Va Ijtimoiy Fanlar: Bilimdan Kompetensiyaga O'tishning Yangi Modeli." *Maktabgacha va Maktab Ta'limi Jurnal*, 2 Dec. 2025, doi:[10.5281/zenodo.18103203](https://doi.org/10.5281/zenodo.18103203)